

Özel Eğitim Dersinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlar ve Kazanımlar Bakımından Değerlendirilmesi

The Evaluation of Special Education Lesson In Terms of Attitudes Towards Mainstreaming and Attainments

Esra Altıntaş

Department of Elementary Mathematics Education, Marmara University, İstanbul, hoca_kafkas@hotmail.com

Sare Şengül

Department of Elementary Mathematics Education, Marmara University, İstanbul

Özet: Araştırmanın amacı, ilköğretim matematik öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen özel eğitim dersi kapsamında yapılan çalışmaların öncesi ve sonrasında, öğretmen adaylarının tutumlarını incelemek, tutumların cinsiyetlere göre değişip değişmediğini araştırmak ve yapılan eğitim sonrasında öğretmen adaylarının elde ettikleri kazanımları ifade etmektir. Mevcut araştırmada hem nicel hem de nitel olmak üzere karma desen kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Matematik Öğretmenliği Programı dördüncü sınıfta öğrenim gören 38 öğretmen adayını oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak “Yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutum ölçeği” ve bir görüş formu kullanılmıştır. Sonuçta da, başlangıçta öğretmen adaylarının engelli kişilerin engelsiz kişilerden farklı algılandığı, ancak sonrasında öğretmen adaylarının engelli kişilerin engelsiz kişilerden farklı algılanmadığı ve cinsiyetler arasında ön tutum ve son tutum puanları bakımından bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının Özel eğitim dersi kapsamında yapılan uygulamalar neticesinde öğretmen adaylarının elde ettikleri kazanımlar ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, özel eğitim, tutum, kazanım, öğretmen adayları.

Abstract: Examining attitudes of preservice mathematics teachers before and after the applications made in scope of special education lessons, investigating the change of the attitudes according to the genders and expressing attainments of preservice teachers after the application were aims of this study. In the present study mixed method was used. The sample of the study consists of 38 preservice teachers. Attitude scale for individuals who are affected from inability and a view form were used as data gathering tools. It was concluded that initially, people with disabilities were perceived as different from others by pre-service teachers, but then people with disabilities were not perceived as different from others by pre-service teachers and the study increased awareness level of students and changed their point of views positively. Also the attitudes of the preservice teachers didn't change according to the genders and the attainments of the preservice teachers got after the applications were expressed.

Keywords: Mainstreaming, special education, attitude, attainment, preservice teachers.

GİRİŞ

Son zamanlarda özel eğitime verilen önemle birlikte, normal gelişim gösteren çocuklarla “özel eğitime muhtaç çocuklar (ÖEMÇ)”in kaynaştırılması konusu ağırlık kazanmaya başlamıştır. Önceleri ÖEMÇ’ın toplumdan soyutlanarak yaşamaları, ayrı eğitim almaları düşüncesi savunulurken, sonraları bu düşünce terk edilmiş ve yerini ÖEMÇ’ın da toplumdaki diğer çocuklarla yaşamayı öğrenmesi ve toplumsallaşması düşüncesi almaya başlamıştır. Garrison ve Hamill 1971 senesinde yaptıkları bir araştırmada zihinsel özürü çocukların, sadece bu çocuklar için hazırlanan özel eğitim sınıflarında eğitim görmelerinin, toplumdan izole edilmelerinden bir farkı olmadığını ifade etmişlerdir (Metin, 1992).

2916 sayılı ÖEMÇ Kanunu’na göre ÖEMÇ, beden, zihin, ruh, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki olağan dışı ayrılıkları sebebiyle, normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan 4-18 yaş grubundaki çocuklar olarak belirtilmektedir. Bu çocuklara verilecek eğitim hizmeti ise özel eğitim olarak tanımlanmaktadır. Kanundaki tanıma göre, özel eğitim, özel eğitime muhtaç çocukların eğitimleri için özel olarak yetiştirilmiş personel ve geliştirilmiş eğitim programları ile çocukların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (<http://www.ogretmenimiz.com/kanunlar/2916.htm>).

Ülkemizde, engellilere sağlanan eğitim olanakları ayrı eğitim, özel eğitim okulları, özel eğitim sınıfları ve birlikte eğitim şeklindedir. Bunlardan birlikte eğitimin temel amacı, yetersizlikten etkilenmiş olan özel gereksinimli çocukları akranlarından ayırmadan birlikte eğitmektir. Burada üç farklı uygulama bulunmaktadır. Bunlar; tam günlük kaynaştırma, yarı zamanlı kaynaştırma ve bütünleştirilmiş eğitimden oluşmaktadır (Ataman, 2007). Kaynaştırma eğitimi, özellikle uygun olan ÖEMÇ’ın bireysel eğitim programları çerçevesinde, normal ve özel eğitim personelinin sorumluluğu altında, eğitimsel, sosyal ve süre olarak normal yaşlıları ile bütünleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Balaban, Yılmaz ve Yıldızbaş, 2009).

Kaynaştırma eğitiminin ana hedefi ÖEMÇ'nin çocukluk döneminden başlayarak devam edecek şekilde sosyal kabulünü sağlamak ve onları topluma kazandırmaktır (Metin,1997). Sosyal yönden yetersiz olan çocuklara kaynaştırma ortamındaki arkadaşlarının olumlu model olduğu ve bu sayede çocukların uyumsal sosyal davranışları kazandıkları ve bunun da arkadaşları tarafından kabul edilme olasılıklarını arttırdığı (Merrel ve Gimpel, 1998) ve sosyal gelişimin yanında diğer alanlarda da birçok beceri kazanmasına yardımcı olacağı (Balaban vd., 2009) savunulmaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006)'nde ise, kaynaştırma “ÖEMÇ'nin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamasıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Çelik ve Eratay, 2007). Kaynaştırma uygun koşullarda gerçekleştirilirse ÖEMÇ'nin yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıf ortamına rahatlıkla yerleştirilebileceği ve gereksinimlerinin karşılanabileceği bir uygulama biçimi olarak düşünülebilir (Öncül ve Batu, 2005).

Ülkemizde kaynaştırma eğitimi 1983 yılı 2916 sayılı ÖEMÇ Yasasının 4. maddesi gereğince ilköğretimin her basamağında uygulanmaya başlanmıştır (Balaban vd., 2009). Ülkemizde özel eğitime ihtiyacı olan bireyler 573 sayılı Özel Eğitim yasası tarafından korunmaktadır. Bu yasa Özel Eğitim hizmetlerini düzenlemekte (Cavkaytar, 2006) olup, yasa kapsamında “ÖEMÇ'nin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür (Madde 12)” denmektedir (<http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/573.htm>).

Yönetmelikte kaynaştırma uygulamalarının temel ilkeleri açık olarak belirtilmiş olmakla birlikte, bu model ülkemizde halen olması gerektiği gibi uygulanamamakta; kaynaştırma genel olarak bu öğrencilerin sadece “akranlarının buldukları sınıflara yerleştirilmeleri” olarak kabul edilmekte ve uygulamanın tüm sorumluluğu da sınıf öğretmenlerine verilmektedir. Oysaki kaynaştırmadan kastedilen şey, öğrencilerin sadece “normal sınıflara yerleştirilmeleri” değil, temelinde bir felsefesi olan, karmaşık ve sürekliliği olan bir eğitim ve öğretim sürecidir (Sucuoğlu, 2006).

Başarılı bir entegrasyon, önemli ölçüde öğretmenin mesleğe pozitif bakışına ve kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumlarına bağlıdır (<http://erinlindsay.com/STOME1.rtf>, Sünbül ve Sargın (2002), Parasuram, (2006)). Öğretmen tutumları sadece kaynaştırma öğrenciyle öğretmen arasındaki ilişkiyi belirlemez, aynı zamanda, diğer öğrencilerin tutumlarıyla kaynaştırma öğrencisine yönelik başarı beklentilerinin oluşmasında da büyük bir öneme sahiptir (Horne (1985); Ayral, Özcan,Can, Ünlü,Bedel, Şengün, Demirhan, Çağlar (2013)). Engelli öğrencilerin gelişimi daha iyi oldukça; engelli öğrencisindeki gelişmeleri daha iyi gören öğretmen için de eğitim-öğretim daha zevkli bir hale gelecektir (Çelik ve Eratay, 2007).

Bir kaynaştırma ortamı için okulun ve sınıfın fiziksel yapısı, sınıf mevcudu, ders programları, görev alacak kişilerin yetenek ve kapasiteleri, araç-gereç donanımı kadar (Mac Millan ve Morrison, 1984), bu ortamda yer alacak kişilerin tutumları ve bu tür programların uygulanmasına ne kadar hazır oldukları da değerlendirilmelidir. Yetersizliği olan bireylerin, normal yaşlılarıyla olabildiğince aynı ortamda eğitim almaları görüşünün benimsenmesinde ve bu tür programların başarılı olabilmesinde, ÖEMÇ'a yönelik olumlu tutumlar son derece önemlidir (Şenel, 1996, alıntı, Johnson ve Johnson, 1984).

Kaynaştırma dersi alan öğretmen adaylarının sınıf yönetimi becerilerini ve özel gereksinimli çocukların akademik becerilerini geliştirmeyi daha iyi algıladıkları, genel eğitimde kaynaştırmaya yönelik kaygı ve karşıtlık seviyelerinde düşme olduğu (Shippen, Crites, Houchins, Ramsey ve Simon (2005)) ve kaynaştırma dersi almanın, kaynaştırmaya yönelik hizmetiçi eğitim almanın, çalıştaylar ve seminerlere katılmanın veya sınıfında kaynaştırma öğrenci buldurmanın öğretmen ve öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumları üzerinde olumlu yönde değişikliğe yol açtığı, çok daha olumlu bakış açısı sağladığı ve öğretmenlerin bilgisini ve kaynaştırma eğitiminin kalitesini arttırdığı belirlenmiştir (Stone ve Brown (1986); Diken ve Sucuoğlu (1999); McLeskey, Waldron So, Swanson ve Loveland (2001); Akman ve Okyay (2004); Orel, Zerey ve Töret (2004); Gözün ve Yıkılmış (2004); Elhoweris ve Alsheikh (2006); Alat ve Alat (2007); Avramidis & Kalyva (2007); Bilen (2007); Sze (2009); Ünal (2010); Rakap ve Kaczmarek (2010); Seçer (2010); Güven ve Çevik (2011); Gökdere (2012); Şahin ve Güldenoğlu (2013); Hamedoğlu ve Güngör (2013)). Hizmetiçi eğitim alan öğretmenlerin, almayanlara göre kaynaştırma eğitimine ve BEP hazırlamaya ilişkin olarak kendilerini daha yeterli algıladıkları belirlenmiştir (Camadan (2012)).

Özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (Stone ve Brown (1986), Diken ve Sucuoğlu (1999); McLeskey, Waldron So, Swanson ve Loveland (2001); Akman ve Okyay (2004), Alat ve Alat (2007); Bek, Gülveren ve Başer (2009); Şahbaz ve Kalay (2010); Rakap ve Kaczmarek (2010)). Güven ve Çevik (2011)'in çalışmasında ise bu durum tam tersidir.

Öğretmen adaylarının müfredatlarına özel eğitim uygulamalarının yerleştirilmesinin kaynaştırmayla ilgili bilgi seviyelerini ve özel gereksinimli öğrencilerle karşılaşılması durumunda ne yapacağı konusunda güven seviyesini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Brown, Welsh, Hill&Cipko, (2008)). Özel gereksinimli öğrencilerle yürütülen etkileşim çalışmalarının öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik bakış açılarının olumlu yönde değiştirdiği, bu değişikliğin davranışlarına olumlu yönde yansısı ve özel eğitimin önemini fark ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen adayları bu çalışmaların öğretici bir deneyim sağladığı, kuram-uygulama farkını görmelerini sağladığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte öğretmen adayları Özel Eğitim dersinde sunulan bilgilerin ilgilerini çektiğini, birçok yeni bilgi öğrendiklerini ifade etmişlerdir (Melekoğlu (2013)). Sınıf öğretmenlerinin çoğunun kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yetersiz gördüğü sonucuna ulaşılmıştır (Babaoğlu ve Yılmaz (2010)).

ÖEMÇ'a yönelik öğretmen tutumları, eğitim ve rehabilitasyon çalışmalarının temel konusudur ve eğitimin görülmeyen engelleri olarak tanımlanır (Balaban vd., 2009, alıntı, Altman, 1981). İşte bu engelleri ortadan kaldırmak için öğretmenlerden önce, öğretmen adaylarının eğitilmesi ve kaynaştırma konusunda mesleğe hazır hale getirilmesi, daha işin başında tutumlarının ve kaynaştırmaya yönelik bakış açılarının belirlenerek, farkındalıklarını arttırmak gerektiği görüşünden hareketle araştırmanın problem cümlesi "İlköğretim matematik öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen özel eğitim dersi kapsamında yapılan çalışmaların öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumları üzerindeki etkisi nedir ve öğretmen adaylarının bu ders kapsamındaki kazanımları nelerdir?" olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın amacı, ilköğretim matematik öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen özel eğitim dersi kapsamında yapılan çalışmaların öncesi ve sonrasında, öğretmen adaylarının tutumlarını incelemek, tutumların cinsiyetlere göre değişip değişmediğini araştırmak ve yapılan eğitim sonrasında öğretmen adaylarının elde ettikleri kazanımları ifade etmektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik Tutum Ölçeği ön test- son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik Tutum Ölçeği ön test ve son test puanları arasında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının özel eğitim dersi kapsamında elde ettiği kazanımlar nelerdir?

İlköğretim matematik öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen özel eğitim dersi kapsamında kaynaştırmayla ilgili olarak öğretmen adaylarının bilgilendirilmesi ve öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının ve ders kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde elde edilen kazanımların belirlenmesi bakımından çalışma önem taşımaktadır. Araştırmanın ilköğretim matematik öğretmen adaylarıyla yapıyor olması ve öğretmen adaylarına gelecekte bir ışık tutmasının beklenmesi ve öğretmen adaylarına bir hizmet öncesi eğitim olarak değerlendirilebilecek bu çalışmanın, onların geleceğe hazırlanmasında yol gösterici olacağı, kaynaştırma öğrencilerle karşılaştıklarında onlara kaynak olacağı, farkındalık yaratıp bakış açılarını birazda olsa değiştireceğini, her olumsuzluktan bir olumlu durumun çıkabileceği konusunda onlara yol göstereceği, duyarsız kalmamalarını sağlayacağı düşünülmekte olup, çalışmanın bu yönüyle de önem taşıdığı düşünülmektedir.

Çalışmada rol alan araştırmacılardan birinin kaynaştırma bir çocuğa sahip olması ve aynı zamanda araştırmacıların İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim matematik öğretmenliği Bilim Dalı'nda görev yapıyor olmalarının da çalışma açısından büyük önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu sayede kaynaştırma konusunda bunu en yakından tecrübe etmiş bir kişinin yaşadığı sıkıntılar, zorluklar ve edilen mücadelelerin görülmesi ve özellikle de matematik alanında kaynaştırma öğrenciler için neler yapılabileceğinin belirlenmesi bakımından ve yapılan çalışmaların yansımalarının öğrencilerin ağzından elde edilen kazanımlar olarak ifade edilmesi bakımından araştırma önemlidir ve alanyazına büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli açıklanmış, çalışmaya katılan örneklem grubu ile çalışmada kullanılan veri toplama araçları, elde edilen verilerin çözümlenme teknikleri ve uygulama süreci hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın modeli

Bu çalışmada, ilköğretim matematik öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen özel eğitim dersi kapsamında kaynaştırmayla ilgili bilgilendirme çalışmalarının öncesi ve sonrasında, öğretmen adaylarının kaynaştırmayla ilgili

tutumlarının incelenmesi ve özel eğitim dersi kapsamında yapılan çalışmalar sonrasında öğrencilerin elde ettikleri kazanımların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla nicel ve nitel veri analizlerinden faydalanılmıştır. Nicel veri toplama tekniklerinden “Tek grup öntest-sontest” deseni kullanılmıştır. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde öntest, sonrasında sontest olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011).

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırmada amaç sonuçları sayısal bir zemine oturtarak genellemelere varmak değil, araştırmanın amacı olan konuya ilişkin derinlemesine bilgi edinmektir (Kurtuluş, 2010). Nitel araştırmada asıl amaç, araştırılan konu ile ilgili okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunmaktır. Veri toplama yöntemlerinin artıları ve eksileri göz önünde bulundurularak birden fazla yöntem araştırma desenine dahil edilebilir. Bu durumda veri çeşitlenmesi elde edilmiş olup, elde edilen bulguların geçerlik ve güvenilirliğini artırma konusunda katkıda bulunmuş olur (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Mevcut araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak doküman incelemesinden yararlanılmıştır.

Araştırmada nitel veri analizi yaklaşımlarından içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi verilerdeki uygun ve önemli örnekleri, temaları ve örüntüleri tanımlamayı içermektedir (Patton, 1987). Mevcut araştırma kapsamında uygulama sonrasında öğretmen adaylarına 2 açık uçlu sorudan oluşan bir görüş formu dağıtılmış ve “Özel eğitim dersi kapsamındaki kazanımlarınızı maddeler halinde yazınız” ve “Özel eğitim dersini siz veriyor olsaydınız bu dersi nasıl işlerdiniz. Ayrıntılı bir şekilde açıklayınız” denmiştir. Ancak mevcut araştırma kapsamında öğretmen adaylarının ders kapsamında elde ettikleri kazanımları ifade etmelerini isteyen soru göz önünde bulundurulmuştur. Elde edilen veriler nitel olarak analiz edilerek verilen cevaplar kodlara ayrılıp % ve frekans değerleri verilerek sonuçlar tablolaştırılmıştır. Mevcut araştırmada hem nicel hem de nitel olmak üzere karma desen kullanılmıştır. Karma desen çeşitlerinden açıklayıcı desen kullanılmış olup, özel eğitim dersi kapsamında yapılan çalışmanın öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumları üzerindeki tespit etmeye yönelik olarak “Yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutum ölçeği” ile toplanan nicel veriler öğretmen adaylarının ders kapsamında elde ettikleri kazanımları ifade etmeleriyle elde edilen verilerle desteklenerek daha derinlemesine bilgi elde edilecektir.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni Marmara Üniversitesi Eğitim fakültesindeki bölümlerde dördüncü sınıfta okumakta olan tüm öğrenciler, örneklemini ise 2010–2011 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Matematik Öğretmenliği Programı dördüncü sınıfta öğrenim gören 18 (%47)’i kız, 20 (%53)’si erkek olmak üzere 38 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ele alınan problemlerin çözümüne yönelik 2 farklı veri toplama aracından yararlanılmıştır. Bunlar “Yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutum ölçeği” ve “görüş formu”dur.

Yetersizlikten etkilenmiş kişilere yönelik tutum ölçeği, Yuker, Block ve Young tarafından geliştirilmiştir (1970). Ölçeğin 20 maddeden oluşan formu Özyürek tarafından Türkçeye çevrilmiştir (1988). Bu formun test-tekrar test güvenilirliği 0.76 bulunmuş ve kapsam geçerliliğinin de oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan engelli kişilerin engelsiz kişilerden farklı algılanmadığı, düşük puan ise farklı algılandığı anlamına gelmektedir (Girli, Yurdakul, Sarısoy ve Özekes, 1998, alıntı, Yuker ve ark., 1970). Ölçeğin hem yetersizliği olan hem de yetersizliği olmayanların tutumlarını araştırmada kullanılabileceği belirtilmektedir (Şenel, 1996). Ölçeğin amacı, engel gruplarını özel olarak ayırmaksızın, genel anlamda yetersizlikten etkilenmiş kişilere yönelik tutumları ölçmektir. Ölçek +3 Tamamen Katılıyorum, +2 Katılıyorum, +1 Biraz Katılıyorum, -1 Biraz Katılmıyorum, -2 Katılmıyorum, -3 Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde 6’lı likert tipte hazırlanmıştır. Ölçeğin 2,5,6,11 ve 12. maddeleri ters şekilde puanlanmaktadır. Tüm maddeler işaretleri dikkate alınarak toplandıktan sonra, negatif değerleri ortadan kaldırmak amacıyla +60 eklenerek toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınacak en yüksek puan 120’dir (Sarı, Bektaş ve Altıparmak, 2010). Bu ölçek ile de öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumları öğrenilmeye çalışılmıştır. Ölçek ve formlar ön test ve son test olarak uygulanmış olup, bu sayede özel eğitim dersinin öğrencilerin kaynaştırmayla ilgili bilgi ve engellilere yönelik tutumları üzerindeki etkisine bakılmıştır.

Görüş Formu

Görüş formunda ilköğretim matematik öğretmen adaylarına 2 soru yöneltilmiş olup mevcut araştırma kapsamında sadece öğretmen adaylarının özel eğitim dersi kapsamında yaptıkları çalışmalar sonrasında elde ettikleri kazanımları ifade etmelerinin istendiği soru göz önünde bulundurulmuştur. Uygulamaya katılan öğretmen adayları tarafından cevaplanarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Verilerin analizinde araştırmacı tarafından bir uzman görüşü doğrultusunda kodlama işlemi gerçekleştirilmiş ve bir öğretim üyesi tarafından da kontrol edilerek kodlara son şekli verilmiştir. Bu işlem gerçekleştirilirken testin güvenilirliği için Miles ve Huberman (1994) tarafından çift kodlama (double-coding) olarak adlandırılan bir yöntem kullanılmıştır. 38 öğrencinin cevapları öncelikle araştırmacı tarafından değerlendirilerek kodlanmıştır. Tüm cevapların analizinden elde edilen kodları içinde barındırdığı düşünülen 10 form belirlenerek bir uzman matematik eğitimcisi tarafından değerlendirilerek kodlanmıştır. Birbirlerinden bağımsız olarak yürütülen işlem sonrasında araştırmacılar arası güvenilirlik (intercoder reliability) Miles ve Huberman (1994) tarafından verilen formül ile hesaplanmıştır ve araştırmacılar arası güvenilirlik 0.88 çıkmıştır. Hesaplanan güvenilirlik değerinin yüzde 70'in üzerinde olması sebebiyle puanlayıcılar arasında uyuma olduğu belirlenmiştir. Son olarak öğretim üyesi tarafından da gerekli kontroller yapılarak kodlara son şekli verilmiştir.

Uygulama Süreci

Araştırmada gerçekleştirilen uygulamalar 2010-2011 akademik yılı güz döneminde, Özel Eğitim dersi kapsamında 14 hafta süresince yürütülmüştür. Özel Eğitim dersi haftada teorik olarak 2 saat okutulmaktadır. Öğrencilere özel eğitim dersi öncesinde yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutum ölçeği uygulanmış olup aynı ölçek dönem sonunda da uygulanmıştır. Ayrıca dönme sonunda yapılan final sınavında da öğrencilerin elde ettikleri kazanımları ifade etmeleri istenmiştir. Özel eğitim dersi kapsamında ilk 3 hafta (6 saat) boyunca araştırmacılar tarafından ders kapsamındaki genel bilgiler verilmiş olup sonraki haftalarda öğrenciler gruplar oluşturarak aldıkları konularla ilgili sunumlar yapmış ve raporlarını hazırlayıp teslim etmişlerdir. Öğrencilerin istedikleri arkadaşlarıyla gruplar oluşturmaları ve gruplarına bir isim vermeleri istenmiştir. Bu bağlamda 9 grup oluşturulmuş ve konu dağılımları yapılmıştır. Konu dağılımı yapılırken öğrencilerin istekleri yerine kura usulü uygulanmış ve haftalara göre sunum günleri belirlenmiştir.

Öğrenciler raporlarını hazırlarken, konularıyla ilgili doküman analizi, gittikleri kurumlarda görüşmeler, video çekimleri, ses kayıtları ve gözlemler yapmışlardır. Tüm grupların hazırladıkları sunumların içeriklerinin bu anlamda zengin olmasına dikkat edilmiştir. Her bir grubun konularına uygun okulları ve özel eğitim merkezlerini ziyaret etmeleri oralandaki gözlemlerini ifade etmeleri istenmiştir. Ayrıca konularına uygun yetersizliği olan bireyleri gözlemlemeleri, bu konudaki uzmanlardan bilgi almaları, kamera çekimleri yapmaları, konularıyla ilgili detaylı bilgi toplayarak sunumlarını hazırlamaları ve dönem sonunda rapor hazırlayıp teslim etmeleri istenmiştir. Öğrencilerin hazırladıkları sunumlar izlenerek araştırmacılar tarafından belirlenen kriterlere bağlı olarak değerlendirilmeleri yapılmıştır.

Öğrencilerin konularıyla ilgili araştırma yapıp sunum hazırlamalarının istenmesindeki gerekçe, öğrencilerin özel gereksinimi olan çocuklarla ilgili bilgileri ilk ağızdan yetkili kişilerden almasını, bu tür çocukların eğitimlerini yerinde gözlemlemelerini, bu tür çocuklarla bir araya gelerek aynı havayı solumalarını, kendilerinin de bu çocukların durumuna ve eğitimlerine kafa yormalarını, farkındalıklarını arttırmalarını sağlamaları, kendilerini onların ve ailelerinin yerine koyabilmelerini sağlamaktır. Ayrıca her grubun sunumlarıyla özel eğitim konusundaki bilgilerini artırma, hayatın gerçeklerini görebilme, empati kurabilme, bir öğretmen adayı olarak geleceğe hazırlanma, bu tür çocuklarla karşılaştığında neler yapabileceğini tasarlama, bu çocuklara ve ailelerine nasıl umut olunabileceğini düşünme, yapılan hataları görüp bunları tekrarlamama, hayata umutla bakabilme ve aslında umudun olmadığı yerde ışığı görebilme fırsatlarını yakalamaları hedeflenmiştir. Ayrıca ilköğretim matematik öğretmen adaylarının kaynaştırma öğrencilere yönelik olarak sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeleri istenmiştir. Bu sayede kaynaştırılmış bireylerin yaşadıkları bir takım sıkıntıları ortadan kaldırmaya yönelik olarak öğretmen adayları düşünmeye sevk edilmiştir. Bu süreç boyunca araştırmacılarından bir tanesi kaynaştırma öğrencisi konumunda bir çocuğu olması nedeniyle bu konuda kendi kişisel deneyimlerini sınıfla paylaşmıştır.

Veri Analizi

Araştırmada öncelikle İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarına “Yetersizlikten Etkilenen Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmış. Elde edilen verilerin analizinde istatistiksel analiz yöntemi kullanılmıştır. Tutum ölçeği verilerinin çözümlenmesinde bağımlı grup t-testi, tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Öğretmen adaylarının Özel eğitim dersi kapsamındaki kazanımlarını maddeler halinde ifade etmelerinin istendiği görüş formunda ilgili soru içerik analizine tabi tutulmuş ve elde edilen veriler kodlara ayrılarak, tablolaştırılmış ve %, frekans değerleri verilmiştir.

BULGULAR

Nicel Analiz Bulguları

Uygulanan yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeğinden elde edilen verilerin analizi yapılmadan önce istatistiksel analiz uygulayabilmede, verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek için Kolmogrov-Smirnov (KS) testi (veri sayısı 29’den fazla olduğundan) uygulanmıştır. Bu test sonuçları neticesinde, ön-testte ($p=.200$) ve son testte ($p=.200$) şeklinde elde edilmiştir. Ön-test ve son-test p anlamlılık değerleri 0.05’ten büyük olduğundan her iki testten elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği ve istatistiksel analize uygun olduğu anlaşılmıştır.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının cinsiyetlere göre, yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeğinden elde edilen verilerin analizi yapılmadan önce istatistiksel analiz uygulayabilmede, verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek için Shapiro-Wilk testi (veri sayısı 29’dan az olduğundan) uygulanmıştır. Bu test sonuçları neticesinde, ön-testte kız ve erkekler için ($p=.486$, $p=.982$) ve son testte kız ve erkekler için ($p=.612$, $p=.477$) şeklinde veriler elde edilmiştir. Ön-test ve son-test p anlamlılık değerleri 0.05’ten büyük olduğundan her iki testten elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği ve istatistiksel analize uygun olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca ANOVA’nın temel varsayımı olan varyansların homojenliği şartı da ön test ($\text{Sig.}=0.666>0.05$) ve son test ($\text{Sig.}=0.383>0.05$) için sağlanmaktadır. Yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeğinden elde edilen verilerin analizi Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 1’de ilköğretim matematik öğretmen adaylarının yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeği ön-son test puanlarına ilişkin bağımlı grup t-testi karşılaştırması yer almaktadır.

Tablo 1.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeği ön-son test puanlarına ilişkin bağımlı grup t-testi karşılaştırması

Tutumlar	N	Ortalama	ss	sd	t	p
Ön tutum	38	63.148	9.498	39	2.203	0.033
Son tutum	38	65.893	7.783			

Tablo 1’e göre ($t_{(39)}= 2.203$, $p=0.033<0.050$) İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik Tutum Ölçeği Ön-Son Test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu farkın yönünü belirlemek için grubun yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeği ön-son test puanları ortalamalarına bakmamız gerekir. İlköğretim Matematik Öğretmen adaylarının yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeği ön test puan ortalamaları 63.148 iken, son test puan ortalamaları 65.893’e yükselmiştir. Bu değerler İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik Tutum Ölçeği puanlarında anlamlı bir artış olduğunu gösterir yöndedir. Bu sonuca göre başlangıçta öğretmen adaylarıncı engelli kişilerin engelsiz kişilerden farklı algılandığı, ancak sonrasında öğretmen adaylarıncı engelli kişilerin engelsiz kişilerden farklı algılanmadığı görülmektedir. Bu konuda özel eğitim dersi kapsamında yapılan bilgilendirme çalışmalarının, öğretmen adaylarının yetersizliği olan öğrencilerle bir araya gelerek onları yakından gözleme fırsatı bulmalarının önemli etkisi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2’de ilköğretim matematik öğretmen adaylarının cinsiyetlere göre, yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeği ön test puanları için tek yönlü varyans analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının cinsiyetlere göre yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeği ön test puanları için tek yönlü varyans analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	189.120	1	189.120		
Gruplar İçi	3960.837	37	88.019	2.149	0.150
Toplam	4149.957	38			

Tablo 2’ye göre p anlamlılık değeri 0.150 çıkmış olup, bu değer $\alpha = 0.05$ ’den büyük olduğu için, cinsiyetler arasında ön tutum puanları bakımından farklılık yoktur. Bu sonuca göre uygulama öncesi ilköğretim matematik öğretmen adaylarının cinsiyetlere göre, yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik olarak aynı bakış açısına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 3’te ilköğretim matematik öğretmen adaylarının cinsiyetlere göre, yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik tutum ölçeği son test puanları için tek yönlü varyans analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlere Göre Yetersizlikten Etkilenen Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği Son Test Puanları İçin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	42.554	1	42.554		
Gruplar İçi	2743.914	37	60.976	0.698	0.408
Toplam	2786.468	38			

Tablo 3’e göre p anlamlılık değeri 0.408 çıkmış olup, bu değer $\alpha = 0.05$ ’den büyük olduğu için, cinsiyetler arasında son tutum puanları bakımından farklılık yoktur. Bu sonuca göre uygulama sonrası ilköğretim matematik öğretmen adaylarının cinsiyetlere göre, yetersizlikten etkilenen bireylere yönelik olarak aynı bakış açısına sahip oldukları görülmektedir.

Nitel Analiz Bulguları

Araştırmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarına Özel eğitim dersi kapsamında yapılan çalışmalar sonrasında bir soru yöneltilmiştir. Buradaki amaç gerçekleştirilen Özel eğitim dersi kapsamında yapılan çalışmaların öğretmen adaylarının kazanımları bakımından değerlendirilmesidir. İlköğretim matematik öğretmen adaylarına “Özel eğitim dersi kapsamındaki kazanımlarınızı maddeler halinde yazınız.” denmiştir. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar içerik analizine tabi tutulduğunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 4.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının özel eğitim dersi kapsamındaki kazanımlarına ilişkin verdikleri cevapların kodlara göre dağılımı

Kazanımlar	f	%
Kaynaştırmanın temel kavramlarını öğrenme	35	92
Çeşitli engel grupları hakkında bilgi edinme	34	89
Kaynaştırma öğrencilere okullarda gereken önemin verilmediğini görme	34	89
Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin ailelerinin yaşadığı sıkıntıları gözlemleme	30	78
Erken tanı ve tedavinin önemini anlama	33	86
Eğitim ile her engelin aşılabileceğini öğrenme	37	97
Farklı yaşantılara tanıklık etme fırsatı bulma	29	76
Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri eğitmek kadar toplumu da özel eğitim konusunda bilinçlendirmenin önemini anlama	30	78
Kaynaştırma öğrencilerle nasıl iletişim kurabileceğini öğrenme	32	84
Herkesin bir engelli adayı olduğu gerçeğini öğrenme	33	86
Özel eğitimin amacını öğrenme	32	84
Özel eğitim alanında yetişmiş uzman kişi sayısının azlığı hakkında bilgi edinme	30	78
Kaynaştırma kavramını ve her çocuğun özel olduğunu öğrenme	35	92
Özel eğitim kapsamında kullanılan eğitim-öğretim araçları hakkında bilgi edinme	29	76
Özel gereksinimli bireylere yönelik sosyal sorumluluk projeleri geliştirebilme	34	89
Özel eğitime gereksinim duyan bireylere eğitim veren kurumlar ve bu bireylerin yasal dayanakları hakkında bilgi sahibi olma	38	99
Toplumun özel gereksinimli bireylere yönelik bakışı hakkında bilgi sahibi olma	33	86
Öğretmenlerin özel eğitim hakkında ne kadar bilinçsiz olduklarını gözlemleme	29	76
Kaynaştırma öğrencilerine yönelik devletin sunduğu hizmetler hakkında bilgi sahibi olma	31	81
Engelin tanılanmasından raporlaştırılmasına kadar geçen süreyi öğrenme	27	71
Kaynaştırma öğrencilere yönelik verilen eğitimleri öğrenme	34	89
Üstün zekalı çocukların özel eğitim kapsamının girdiğinin öğrenilmesi	25	65
Sınıf ortamında kaynaştırma bir öğrenciyle karşılaşılması durumunda ortaya çıkabilecek sıkıntılar ve çözüm önerilerini öğrenme	31	81
Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili teorik bilgi ve uygulama farkını gözlemleme	33	86

İlköğretim matematik öğretmen adayları “Kaynaştırmanın temel kavramlarını öğrenme”, “Çeşitli engel grupları hakkında bilgi edinme”, “Kaynaştırma öğrencilere okullarda gereken önemin verilmediğini görme”, “Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin ailelerinin yaşadığı sıkıntıları gözlemleme”, “Erken tanı ve tedavinin önemini anlama”, “Eğitim ile her engelin aşılabileceğini öğrenme”, “Farklı yaşantılara tanıklık etme fırsatı bulma”, “Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri eğitmek kadar toplumu da özel eğitim konusunda bilinçlendirmenin önemini anlama”, “Kaynaştırma öğrencilerle nasıl iletişim kurabileceğini öğrenme”, “Herkesin bir engelli adayı olduğu gerçeğini öğrenme”, “Özel eğitimin amacını öğrenme”, “Özel eğitim alanında yetişmiş uzman kişi sayısının azlığı hakkında bilgi edinme”, “Kaynaştırma kavramını ve her çocuğun özel olduğunu öğrenme”, “Özel eğitim kapsamında kullanılan eğitim-öğretim araçları hakkında bilgi edinme”, “Özel gereksinimli bireylere yönelik sosyal sorumluluk projeleri geliştirebilme”, “Özel eğitime gereksinim duyan bireylere eğitim veren kurumlar ve bu bireylerin yasal dayanakları hakkında bilgi sahibi olma”, “Toplumun özel gereksinimli bireylere yönelik bakışı hakkında bilgi sahibi olma”, “Öğretmenlerin özel eğitim hakkında ne kadar bilinçsiz olduklarını gözlemleme”, “Kaynaştırma öğrencilerine yönelik devletin sunduğu hizmetler hakkında bilgi sahibi olma”, “Engelin tanılanmasından raporlaştırılmasına kadar geçen süreyi öğrenme”, “Kaynaştırma öğrencilere yönelik verilen eğitimleri öğrenme”, “Üstün zekalı çocukların özel eğitim kapsamının girdiğinin öğrenilmesi”, “Sınıf ortamında kaynaştırma bir öğrenciyle karşılaşılması durumunda ortaya çıkabilecek sıkıntılar ve çözüm önerilerini öğrenme” ve “Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili teorik bilgi ve uygulamam farkını gözlemleme” kazanımlarını elde etmişlerdir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Özel eğitim dersi kapsamında ilköğretim matematik öğretmenliği 4. sınıfında okumakta olan öğretmen adaylarıyla çalışılmıştır. Öğretmen adaylarının ders kapsamındaki konularla ilgili gidip yerinde araştırmalar yapmaları ve dolayısıyla özel eğitim kategorisine giren bireyleri gözlemleyip, özellikleri ve eğitimleri konusunda bilgi sahibi olmaları planlanmıştır. Bu sayede ileride karşılaşılabilecekleri durumlarla ilgili hizmet öncesi bilgi edinmeleri ve bu durumlara göre kendilerini geliştirmeleri, bilgi ve deneyimlerini arttırmaları hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Başlangıçta öğretmen adaylarınca engelli kişilerin engelsiz kişilerden farklı algılandığı, ancak sonrasında öğretmen adaylarınca engelli kişilerin engelsiz kişilerden farklı algılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçta özel eğitim dersi kapsamında yapılan çalışmanın büyük rolü olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmanın öğrencilerin farkındalık düzeylerini arttırdığı ve bakış açılarını olumlu yönde değiştirdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu yönü ile çalışma Stone ve Brown (1986), Diken ve Sucuoğlu (1999), McLeskey, Waldron So, Swanson ve Loveland (2001), Akman ve Okyay (2004), Orel, Zerey ve Töret (2004), Gözün ve Yıkılmış (2004), Shippen, Crites, Houchins, Ramsey ve Simon (2005), Elhoweris ve Alsheikh (2006), Alat ve Alat (2007), Avramidis & Kalyva (2007), Bilen (2007), Sze (2009), Seçer (2010), Rakap ve Kaczmarek (2010), Ünal (2010), Güven ve Çevik (2011), Gökdere (2012), Şahin ve Güldenoğlu (2013), Hamedoğlu ve Güngör (2013), Melekoğlu (2013) ile paralellik göstermektedir.

Cinsiyetler arasında ön tutum ve son tutum puanları bakımından bir farklılık yoktur. Bu yönü ile çalışma Stone ve Brown (1986), Diken ve Sucuoğlu (1999), McLeskey, Waldron So, Swanson ve Loveland (2001), Akman ve Okyay (2004), Alat ve Alat (2007), Bek, Gülveren ve Başer (2009), Şahbaz ve Kalay (2010), Rakap ve Kaczmarek (2010) ile paralellik göstermektedir. Güven ve Çevik (2011) ile paralellik göstermemektedir.

İlköğretim matematik öğretmen adayları Özel eğitim kapsamında yapılan uygulamalar neticesinde şu kazanımlara ulaştıklarını ifade etmişlerdir: İlköğretim matematik öğretmen adayları “Kaynaştırmanın temel kavramlarını öğrenme”, “Çeşitli engel grupları hakkında bilgi edinme”, “Kaynaştırma öğrencilere okullarda gereken önemin verilmediğini görme”, “Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin ailelerinin yaşadığı sıkıntıları gözlemleme”, “Erken tanı ve tedavinin önemini anlama”, “Eğitim ile her engelin aşılabileceğini öğrenme”, “Farklı yaşantılara tanıklık etme fırsatı bulma”, “Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri eğitmek kadar toplumu da özel eğitim konusunda bilinçlendirmenin önemini anlama”, “Kaynaştırma öğrencilerle nasıl iletişim kurabileceğini öğrenme”, “Herkesin bir engelli adayı olduğu gerçeğini öğrenme”, “Özel eğitimin amacını öğrenme”, “Özel eğitim alanında yetişmiş uzman kişi sayısının azlığı hakkında bilgi edinme”, “Kaynaştırma kavramını ve her çocuğun özel olduğunu öğrenme”, “Özel eğitim kapsamında kullanılan eğitim-öğretim araçları hakkında bilgi edinme”, “Özel gereksinimli bireylere yönelik sosyal sorumluluk projeleri geliştirebilme”, “Özel eğitime gereksinim duyan bireylere eğitim veren kurumlar ve bu bireylerin yasal dayanakları hakkında bilgi sahibi olma”, “Toplumun özel gereksinimli bireylere yönelik bakışı hakkında bilgi sahibi olma”, “Öğretmenlerin özel eğitim hakkında ne kadar bilinçsiz olduklarını gözlemleme”, “Kaynaştırma öğrencilerine yönelik devletin sunduğu hizmetler hakkında bilgi sahibi olma”, “Engelin tanılanmasından raporlaştırılmasına kadar geçen süreyi öğrenme”, “Kaynaştırma öğrencilere yönelik verilen eğitimleri öğrenme”, “Üstün zekalı çocukların özel eğitim kapsamına girdiğinin öğrenilmesi”, “Sınıf ortamında kaynaştırma bir öğrenciyle karşılaşılması durumunda ortaya çıkabilecek sıkıntılar ve çözüm önerilerini öğrenme” ve “Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili teorik bilgi ve uygulamam farkını gözlemleme”. Bu yönü ile çalışma Stone ve Brown (1986), Diken ve Sucuoğlu (1999), McLeskey, Waldron So, Swanson ve Loveland (2001), Akman ve Okyay (2004), Orel, Zerey ve Töret (2004), Gözün ve Yıkılmış (2004), Shippen, Crites, Houchins, Ramsey ve Simon (2005), Elhoweris ve Alsheikh (2006), Alat ve Alat (2007), Avramidis & Kalyva (2007), Bilen (2007), Brown, Welsh, Hill & Cipko, (2008), Sze (2009), Seçer (2010), Rakap ve Kaczmarek (2010), Ünal (2010), Babaoğlu ve Yılmaz (2010), Güven ve Çevik (2011), Camadan (2012), Gökdere (2012), Şahin ve Güldenoğlu (2013), Hamedoğlu ve Güngör (2013), Melekoğlu (2013) ile paralellik göstermektedir.

Araştırmanın sonucunda şu önerilerde bulunulabilir:

Böyle bir çalışmanın diğer branşlarda da gerçekleştirilmesinin kaynaştırma eğitimi konusunda tüm branş mezunlarının da meslek hayatlarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Üniversitelerdeki Özel Eğitim derslerinin bir dönemle sınırlı kalmayıp iki dönemde de yapılmasının öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda daha etkin olmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Üniversitelerdeki Özel Eğitim derslerinde bu konuda uzman olan kişilerin yanı sıra, branş öğretmenlerinin de yer almasının branşlara yönelik olarak kaynaştırma eğitiminde neler yapılabileceğinin öğrenilmesi bakımından da önem taşıdığı düşünülmektedir.

Kaynaştırmayla ilgili hizmet öncesi eğitimlerin hizmet içi eğitimlerle de zenginleştirilmesinin öğretmenlerin yararına olacağı düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının engel gruplarını yerinde gözlemlmeleri ve Öğretmenlik Uygulaması ve Okul Deneyimi derslerinde de kaynaştırma öğrencilere yönelik çalışmaların yapılması ve hatta özellikle engelli öğrencilerin eğitim gördükleri kurumlar da bu dersler kapsamında uygulamaların yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Akman, B. ve Okyay, Ö. (2004). Sınıfında engelli çocuk bulunan ve bulunmayan okul öncesi öğretmenlerinin engelli çocukların kaynaştırılmasına ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması. XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. 1-3 Ekim. İzmir.
- Alat, Z. ve Alat, K. (2007). Özel eğitim dersi almanın öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarına etkisi. Poster bildiri. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Tokat, Türkiye.
- Altun, T., Gülben, A. (2009). Okulöncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 253-272.
- Ataman, A. (2007). Yüksek öğrenimdeki engelli öğrencilerin karşılaştığı sorunlar engellilere sağlanan eğitim önlemleri. Özürlüler'07 Kongre Sergi ve Sosyal Etkinlikleri: "Özel Eğitime Disiplinler Arası Bakış", "Özürlülere İlişkin Hukuki Düzenlemeler". http://www.ozurlulerkongresi.org/2013/assets/Uploads/gecmis-kongreler/2007_kongre-bildiri_kitabi.pdf#page=18 Web adresinden 13 Nisan 2014 tarihinde saat 12:00 de indirilmiştir.
- Avramidis, E., & Kalyva, E. (2007). The influence of teaching experience and professional development on Greek teachers' attitudes towards inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 22(4), 367-389.
- Ayral, M., Özcan, Ş., Can, R., Ünlü, A., Bedel, H., Şengün, G., Demirhan, Ş. ve Çağlar, K. (2013). Normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine bakışını etkileyen etkenler. 23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi. http://meb12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/06/01/334395/dosyalar/2014_01/21110031_normalgeliimgsterenrencilerin kaynatmaren cilerinebaknetkileyenetkenler_ek2013_bolutammetn.pdf Web adresinden 21 Nisan 2014 tarihinde saat 15:00 de indirilmiştir.
- Babaoğlu, E. ve Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 345-354.
- Balaban, M., Yılmaz, Ö., Yıldızbaş, F. (2009). Okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *I. International Congress Of Turkey Education Researches*, Oral Representation, 1-3 May, Çanakkale.
- Batu, S., Kurcaali-İftar, G., Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 33-50.
- Bek, H., Gülveren, H., Başer, A. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 160-168.
- Bekiroğulları, Z., Soytürk, K. ve Gülşen, C. (2011). The attitudes of special education teachers and mainstreaming education teachers working in cyprus and special education teachers working in the usa towards mainstreaming education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 12, 619-637.
- Bilen, E. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri ve çözüm önerileri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Brown, K. S., Welsh, L. A., Hill, K. H., & Cipko, J. P. (2008). The efficacy of embedding special education instruction in teacher preparation programs in the United States. *Teaching and Teacher Education*, 24(8), 2087-2094.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi. Ankara. 8. Baskı.
- Camadan, F. (2012). Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ve bep hazırlamaya ilişkin yeterliklerinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 128-138.
- Cavkaytar, A. (2006). Teacher training on special education in Turkey. *The Turkish Online Journal Of Education Technology (TOJET)*. ISSN:1303-6521 volume 5 Issue 3 Article 7.
- Çelik, İ., Eratay, E. (2007). Kaynaştırma sınıfı ve özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin sınıflardaki zihinsel engelli öğrencilere yönelik pekiştirici ve ceza uygulamalarının belirlenmesi. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 47-63.
- Diken, İ.H., Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihinsel engelli bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihinsel engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (3), 26-34.
- Elhoweris, H., Alsheikh, N. (2006). Teachers' attitudes toward inclusion. *International Journal Of Special Education*, 21(1).
- Gökdere, M. (2012). A comparative study of the attitude, concern, and interaction levels of elementary school teachers and teacher candidates towards inclusive education. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(4), 2800-2806.
- Gözün, Ö., Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77.
- Güven, E., Çevik, D. B. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma (Balıkesir üniversitesi örneği). 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications 27-29 April, Antalya.
- Hamedoğlu, M. A., & GÜNGÖR, H. (2013). Opinions of the parents and the principals on the attitudes of principals towards mainstream education (sample of a county in west black sea region in Turkey). *The Online Journal of Counseling and Education*, 2(3), 33-45.
- Hoover, J.J. & Cessna, K. (1984). Preservice teachers attitudes toward mainstreaming prior to student teaching. *Journal of Teacher Education*, 35(4), 49-51.
- Horne, M. D. (1985). Attitudes toward handicapped students: Professional, peer and parent reactions. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Özel Eğitim Dergisi Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 5(2), 1-13.
- McLeskey, J., Waldron, N. L., So, T., Swanson, K., Loveland, T. (2001). Perspectives of teachers toward inclusive school programs. *Teacher Education and Special Education (TESE)*.
- Melekoğlu, M. A. (2013). Özel gereksinimli öğrencilerle yürütülen etkileşim projesinin genel eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik olumlu tutum ve farkındalık geliştirmeleri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 1053-1077.
- Merrel, K. W. & Gimpel, G. A. (1998). Social skills of children and adolescents. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Metin, N. (1992). Okul öncesi dönemde özürli çocuklar için kaynaştırma programları. *Özel Eğitim Dergisi*, 1 (2), 34-36.

- Metin, N. (1997). Okulöncesi eğitimde yeni yaklaşımlar. A.Ü. Ziraat Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Sempozyumu, Ankara.
- Öncül, N., Batu, E. S. (2005). Normal gelişim gösteren çocuk annelerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6 (2), 37-54.
- Parasuram, K. (2006). Variables that affect teachers' attitudes towards disability and inclusive education in Mumbai, India. *Disability Society*, 21(3), 231-242.
- Rakap, S., Kaczmarek, L. (2010). Teachers' attitudes towards inclusion in Turkey. *European Journal of Special Needs Education*, 25(1), 59-75.
- Sanioğlu, A., Büyükkaragöz, S., Duman, S., Sarı, H. (2008). İlköğretim okullarındaki özel eğitim sınıflarında görevli öğretmenlerin beden eğitimi ders programı ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi (Konya ili örneği). *S.Ü. BES Dergisi*, 10(2), 40-50.
- Sargın, N., Sünbül, A. M. (2002). Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen tutumları: Konya ili örneği. XI. Eğitim Bilimleri Kongresi, 23-26 Ekim, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa, KKTC.
- Sarı, H. Y., Bektaş, M. ve Altıparmak, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 27, 80-83.
- Seçer, Z. (2010). An analysis of the effects of in-service teacher training on Turkish preschool teachers' attitudes towards inclusion. *International Journal of Early Years Education*, 18(1), 43-53, DOI: 10.1080/09669761003693959.
- Shippen, M. E., Crites, S. A., Houchins, D. E., Ramsey, M. L., Simon, M. (2005). Preservice teachers' perceptions of including students with disabilities. *Teacher Education and Special Education (TESE)*.
- Stone, B. & Brown, R. (1986). Preparing teachers for mainstreaming: Some critical variables for effective preservice programs. *Educational Research Quarterly*, 11(2), 7-10.
- Sucuoğlu, B., Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6 (1), 41-57.
- Sucuoğlu, B. (2006). Eğitimde kaynaştırma modeli. İlköğretmen Eğitimci Dergisi. Sayı:4, s: 6 - 10, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sze, S. (2009). A literature review: pre-service teachers' attitudes toward students with disabilities. Interactive Business Network. http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3673/is_1_130/ai_n35650920/?tag=content;coll web adresinden 05.07.2011 tarihinde saat 17.00'de indirilmiştir.
- Şahbaz, Ü., ve Kalay, G. (2010). Okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(19), 116-135.
- Şahin, F. ve Güldenöğlü, B. (2013). Engelliler konusunda verilen eğitim programının engellilere yönelik tutumlar üzerindeki etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 214-239.
- Şenel, H. G. (1996). Yetersizliği olan ve olmayan gençlerin yetersizliğe yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (2), 68-75.
- Türkoğlu, Y. K. (2007). İlköğretim okulu öğretmenleriyle gerçekleştirilen bilgilendirme çalışmalarının öncesi ve sonrasında öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- <http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/573.htm> Web adresinden 27 Haziran 2011 tarihinde saat 18:00 de indirilmiştir.
- <http://www.ogretmenimiz.com/kanunlar/2916.htm> Web adresinden 10 Haziran 2011 tarihinde saat 18:00 de indirilmiştir.
- <http://erinlindsay.com/STOME1.rtf> Web adresinden 10 Temmuz 2011 tarihinde saat 20:00 de indirilmiştir.

EXPANDED SUMMARY

The problem sentence of the study is determined as “What is the effect of elucidating studies concerning mainstreaming within the lesson of special education performed with preservice teachers of primary mathematics education on attitudes of preservice teachers concerning mainstreaming? and What are the attainments of pre service teachers in the scope of this lesson?”. Examining attitudes of preservice mathematics teachers before and after the applications made in scope of special education lessons, investigating the change of the attitudes according to the genders and expressing attainments of preservice teachers after the application are aims of this study.

In this direction the answers of the following questions are searched:

1. Is there any significant difference between the pre-post test scores of the attitudes relating to individuals effected from inability of preservice teachers?
2. Is there any significant difference between the pre-post test scores of the attitudes relating to individuals effected from inability according to gender?
3. What are the attainments of the preservice teachers in scope of special education lesson?

It was seen that there is limited number of studies offering solution concerning what can be done for mainstreaming applications to be more efficient and successful. The present study is of importance for informing the preservice teachers relating to mainstreaming, determining the attitudes of the preservice teachers relating to mainstreaming and determining the attainments got after the applications. Because the study was applied to the primary mathematics preservice teachers, it was expected to offer an insight to preservice teachers in the future and it can be evaluated as preservice training for them, the present study is thought to be of importance. Also, because one of the researchers has a mainstreaming child and two researchers are in the primary mathematics education department, it is thought that the present study is important.

In the present study from the varieties of mixed method “explanatory design” was used. This study was carried out with 38 pre-service teachers, 18 (47%) female and 20 (53%) male who are senior students in Marmara University, Educational Faculty, Teaching Primary School Mathematics Department. Attitude scale for individuals who are affected from inability and a view form were used as data gathering tools. It was concluded that initially, people with disabilities

were perceived as different from others by pre-service teachers, but then people with disabilities were not perceived as different from others by pre-service teachers and the study increased awareness level of students and changed their point of views positively. Also the attitudes of the preservice teachers didn't change according to the genders and the attainments of the preservice teachers got after the applications were expressed as "learning the basic concepts of mainstreaming", "getting information about various retardation groups", "understanding that mainstreaming students were not given importance in the schools", "observing the problems of the families of the mainstreaming students", "understanding the importance of early determination and treatment", "learnig that every reterdation can be exceeded with education", "taking opportunity for observing different lives", "understanding importance of raising awareness of the public about the mainstreaming", learning how to communicate with mainstreaming students", "learning that everybody is candidate for retardation", "learning the aim of special education", "getting information about the shortage of special education specialist", "learning that every child is special", "getting information about the equipments used in the scope of special education", "developing projects relating to mainstreaming people", "getting information about the legal rights of mainstreaming children", "observing that teachers are senseless about special education", "learning what kind of services the state provide for mainstreaming children", "learning the process from determination of retardation to preparation a report", "learning that giftedness is included in special education", "learning what kind of problems we can encounter and what the solutions are", "observing that the theory and the practise about the mainstreaming children is different from each other".